

12

ARBEIDERSWONING OOSTEINDE 35

Deze arbeiderswoning was 125 jaar lang in het bezit van dezelfde familie toen de huidige bewoner het pand kocht. Achter het huis werd turf gestoken. Het water is daar wel drie meter diep. Destijds stond er ook een extra schuur voor de kippen. In de schuur die er nu nog staat, werden vroeger juten zakken van boeren en bedrijven uit de omgeving gerepareerd. Deze zakken werden gebruikt voor veevoer en granen. Ze konden wel 150 kilo wegen. Later diende de schuur als koeienstal. Veel boerderijen en huizen werden vroeger voorzien van een gepleisterde plint om optrekkend vocht te weren.

Geniet van ons prachtige erfgoed!

13

WOONBOERDERIJ OOSTEINDE 31-33

Deze gerenoveerde boerderij is opgetrokken in gele ijsselstenen. In de voordeur zit een gietijzeren deurrooster met een levensboom in het bovenlicht. De

dubbele huisnummers verwijzen naar de oorspronkelijke dubbele bewoning. Voor de boerderij staan twee paardenkastanjes die rond 1910 zijn gepoot als zonwering. Rechts in de voorgevel is het raam van de opkamer zichtbaar en daaronder een dichtgemetselde kelderopening. Alle eigenaren van 1602 tot heden zijn ontdekt, maar het is onbekend wanneer de boerderij zijn huidige vorm heeft gekregen. Op de oude hooizolder zijn namen en het jaar 1898 geschreven en dit is mogelijk het bouwjaar. Tot 1996 was hier een melkveebedrijf. Sindsdien wordt de boerderij particulier bewoond.

14

HET SCHAPENSCHUURTJE OOSTEINDE 27B

Rebecca Verwaal en haar partner hebben hier enkele jaren terug een mooie theetuin met gezellig terras gecreëerd, www.hetschapenschuurtje.nl. Middenin de Krimpenerwaard kunt u genieten van een hapje en drankje. U kunt hier ook terecht voor een zakelijke lunch, familie-uitje of kinderfeestje. Groepen kunnen een activiteit doen, zoals op SUP-planken op een unieke manier de polder vanaf het water ontdekken. SUPP staat voor Stand Up Polder Paddling. Er zijn twee mooie routes. Met mooi weer is Het Schapenschuurtje open.

15

NEDERLANDS HERVORMDE KERK EN KERKHOF DORPSSTRAAT 20

Het is onbekend wanneer de eerste kerk van Berkenwoude is gebouwd. Uit het archief van de bisschop van Utrecht blijkt dat zijn bouwmeesters rond 1400 opdracht kregen de kerk van Zuderwoude af te breken en te herbouwen. De huidige kerk en toren zijn in de 16e eeuw gebouwd, nadat de Geldersen al rovend en plunderend de kerk en toren van Berkenwoude grotendeels verwoestten. De torenspits is van eikenhout en op een van de spanten staat het jaartal 1720 gesneden. De torenspits is dus niet zo oud als de rest van de toren, maar het is wel de oudste constructie van de Krimpenerwaard. De klok in de toren heeft als inscriptie *Ioan Nicolaus Derck me fecit Hornae Berkenwoude Ao 1755, ofwel: Johan Nicolaus Derck heeft mij in*

Hoorn voor Berkenwoude gemaakt in 1755. In 1891 is een mechanisch uurwerk gemonteerd dat later is voorzien van een elektrische opwinding. Tot in de eerste helft van de 19e eeuw werd er in kerken begraven. Ter nagedachtenis aan overledenen zijn hardstenen gedenkplaten in de kerkvloer gelegd. In deze kerk liggen er drie uit de 17e eeuw, waarvan de oudste een in 1625 overleden schout vermeldt. Middeleeuwse kerken waren bijna altijd omringd door een kerkhof. Achterop de begraafplaats was bij het knekelhuisje een speciale plek voor notabelen. De begraafplaats is in 1963 officieel gesloten. Een gietijzeren hek met gecanneleerde hekpijlers met daarop goudkleurige gevleugelde zandlopers sluit het kerkhof af. Vooral notabelen werden tot halverwege de 19e eeuw op verzoek in de kerk begraven. Dat zal vaak hebben gestonken en vandaar de uitdrukking 'rijke stinkerds'.

COLOFON

Beeld, tekst en input: Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Mieke Bonsang, Lyanne de Laat, OpenStreetMap als open data (onder OdBL), Rebecca Verwaal, Peter van der Wal **Eindredactie en coördinatie:** Lyanne de Laat, Nancy Markus **Opmaak:** Studio Kontakt Mediapartners **Uitgave:** gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, [f gemeentekrimpenerwaard](https://www.facebook.com/gemeentekrimpenerwaard)

Berkenwoude

ROUTESCHRIJVING WANDELING ± 2,3 KM

Start bij **1**: Cultureel Centrum De Zwaan. Steek de weg over voor **2**. Vervolg weg in zuidoostelijke richting; Kerkweg gaat over in Dorpsstraat. Onderweg passeert u **3**, **4** en **5**. Aan het einde van Dorpsstraat RA (rechtsaf) Westeinde. Loop door tot **6**: Westeinde 26. Steek de weg over en loop terug richting de dorpskern. Houd rechts aan. Schuin tegenover kruising is **7**: Dorpsstraat 1. Vervolg de weg

in noordoostelijke richting; Westeinde gaat over in Oosteinde. Onderweg passeert u **8**, **9**, **10** en **11**. Vervolg Oosteinde tot kruising met Schenkel en Zuidbroekse Opweg. Steek de weg over. Op de kruising Oosteinde en Schenkel is **12**. Loop over Oosteinde terug richting de dorpskern. Houd rechts aan. Onderweg passeert u **13** en **14**. Dan RA Dorpsstraat en loop tot aan **15**: Nederlands Hervormde kerk.

Berkenwoude ligt in het hart van de Krimpenerwaard en ontstond net als de meeste andere kernen omstreeks 1300 rond de kerk. Berkenwoude is grotendeels gebouwd op veengrond, maar de kerk ligt op een verhoging of donk van zandgrond. De kerk is waarschijnlijk oorspronkelijk gebouwd als versterking en veilige haven voor bewoners. De dijken waren nog onbetrouwbaar en het land overstromde regelmatig.

De meest gangbare boerderij in Berkenwoude is de langhuisboerderij waarbij het woon- en werkgedeelte onder één dak zijn samengebracht. Veel boerderijen zijn vanaf 1850 vernieuwd door toegenomen rijkdom en men voorzag de voorgevels van ornamenten en versie-

ringen. Door de bevolkingsgroei kwamen huizen dicht op elkaar te staan. Na de grote brand in 1708 zijn diverse beeldbepalende panden in de Dorpsstraat gebouwd, zoals het oude raadhuis en het oude schoolhuis uit de 19e eeuw.

Door de jaren heen heeft Berkenwoude zijn authenticiteit behouden. De bevolking groeit, maar de middenstand verdwijnt langzaam en diverse winkels zijn uit het straatbeeld verdwenen. Dankzij de vele boerderijen is Berkenwoude nog altijd beroemd om zijn echte boerenkaas met karakteristieke smaak. De nieuwe en oorspronkelijke bewoners vormen samen een hechte gemeenschap met een bruisend verenigingsleven. Er zijn veel evenementen en sportwedstrijden.

CULTUREEL CENTRUM DE ZWAAN
KERKWEG 2

De wandelroute start bij Cultuureel Centrum De Zwaan. Samen met de kerk vormt dit gebouw het centrum van Berkenwoude. In De Zwaan kan men zakelijke of feestelijke bijeenkomsten organiseren. Twee keer per jaar verschijnt het blad 'In en rond De Zwaan', bedoeld voor alle inwoners in en rond Berkenwoude.

AUTHENTIEK WOONHUIS
(VOORMALIGE BOERDERIJ)
DORPSSTRAAT 39

De panden Dorpsstraat 37 en 39 zijn in 1778 oorspronkelijk gebouwd als één dorpsboerderij. De splitsing in twee aparte wooneenheden vond waarschijnlijk in de 19e eeuw plaats. Begin 19e eeuw woonde er een schoenmaker. De bedrijfsruimte is pas in 1870 gebouwd. De architectuur van het huis en de werkplaats is traditioneel. Beide zijn gebouwd met bakstenen en Dorpsstraat 39 heeft houten schuifvensters. Opvallend zijn de gele ijsselstenen die veel gebruikt zijn in de Krimpenerwaard. Bovenop de bedrijfsruimte is een zwart geteerde houten schuur die bij veel boerderijen diende als opslagruimte.

AUTHENTIEK WOONHUIS
(VOORMALIGE BOERDERIJ)
DORPSSTRAAT 37

In het midden van de voorgevel zat vroeger een smalle entree en boven was het café van Arie Casteleyn. Het gebouw was niet op veel mensen berekend, waardoor men bij feesten, zoals het jaarlijkse Perkouws Feest, steunbalken onder de zoldering moest plaatsen. Van 1936 tot 1967 heeft mevrouw Casteleyn hier regelmatig moeders met kinderen ontvangen, omdat het Groene Kruis er een kleuter- en zuigelingenbureau organiseerde. Later zat er een kapperszaak. Begin jaren '80 restaureerde de vorige eigenaar het pand volledig met historische materialen. De huidige eigenaar heeft dit voortgezet. Berkenwoude had van oudsher drie cafés. Café De Vriendschap was een ANWB Bondscafé op het voordorp. Café 't Voormalig Regthuis, halverwege de Dorpsstraat, had ook een uitspanning waar boeren hun paarden stalden tijdens kerkbezoeken. Het derde dorpscafé was Café De Fuik aan het einde van de Dorpsstraat.

OUDE SCHOOLHUIS
KERKWEG 1

Dit huis bij Kerkweg 1 uit 1879 heeft een voorname uitstraling die versterkt wordt door de kleurrijke tuin. Dit paste bij vroegere bewoners van de gegoede burgerij. Vaak woonden artsen, notarissen, burgemeesters en directeuren in dergelijke middengangshuizen. Deze term verwijst naar de gang die in het midden van het huis van voren naar achteren loopt. Het pand heeft een eclectische bouwstijl die populair was tussen 1850 en 1910. Diverse klassieke uitingen, zoals reliëfversieringen, pilasters en een afgeplat schilddak zijn met elkaar gecombineerd. De bouw van het huis is een resultaat van de Onderwijswet uit 1806. Deze wet bepaalde dat de gemeente verantwoordelijk was voor het huisvesten van de hoofdonderwijzer.

OUDE RAADHUIS
DORPSSTRAAT 21

Het oude raadhuis is rond 1860 gebouwd en het is een statig dwarshuis zonder verdieping onder een schilddak. De stoeppalen zijn met grote kettingen met elkaar verbonden en ze geven het pand een extra voorname uitstraling. Berkenwoude was tot 1972 een zelfstandige gemeente. In dat jaar vormden Berkenwoude, Bergambacht en Ammerstol samen de gemeente Bergambacht. In 2015 werd Berkenwoude onderdeel van de gemeente Krimpenerwaard.

Op z'n tijd een terrasje aandoen

GEREFORMEERDE KERK
WESTEINDE 26

Deze kerk uit 1912 van de Gereformeerde Gemeente is ontstaan uit onvrede over de bestaande kerkdiensten. Deze kerkgemeente werd geïnstitueerd op 18 augustus 1913 en in 1958 is dit gebouw toegewezen aan de Gereformeerde Gemeente. De vrij eenvoudige en sobere bouwstijl is Romaans. Deze is vaak gebruikt bij protestantse kerken. Dit is te zien aan de baksteengevels, rondboogvensters en de symmetrie van het gebouw. Het is ook een zaalkerk, ofwel een rechthoekig kerkgebouw.

BOERDERIJ
OOSTEINDE 6A

Deze bedrijfswoning is in 1980 gebouwd als aanvulling op de oude boerderij op Oosteinde 6. Gaandeweg zijn er stallen bijgebouwd voor koeien en schapen. De huidige bewoners runnen er een melkveebedrijf met zo'n 75 koeien, 40 stuks jongvee en een 20-tal fokkoeien. 's Zomers grazen de koeien in de wei.

WOONBOERDERIJ
OOSTEINDE 12

De oudste nog bestaande boerderij in Berkenwoude, uit 1667, staat hier. Agrarische bedrijven in de Krimpenerwaard hadden rond 1650 maar enkele koeien. Tijdens hoge waterstanden stonden weilanden vaak blank. Er was dus niet veel rijkdom en

VADERS WENSCH, WOONBOERDERIJ
DORPSSTRAAT 1

Deze statige langhuisboerderij is in 1891 door de familie Van Dorp gebouwd over de oude boerderij heen. Bij een langhuisboerderij is het woon- en werkgedeelte onder één dak samengebracht. De boerderij was tot 1964 dubbel bewoond. In de stal, in het achterste gedeelte, was plaats voor 35 koeien. De nieuwe stal met kantoor en oprit zijn pas in 1998 gebouwd. De werf

BOERDERIJ MET SCHUUR
OOSTEINDE 6

Zuivel- en kaasproductie was belangrijk in de 20e eeuw. Op erven staan vaak grote stallen achter het woonhuis, zoals bij deze boerderij. In het voorhuis zijn vaak melkelders en kaaskamers ingericht, zodat de productie dicht bij huis kon plaatsvinden. Op dit erf staat ook een hooiberg en een wagenschuur. Opvallend is het engelenraam of serliana. Dit is een raam met twee langere zijramen in de topgevel van de boerderij. Samen beelden ze de vleugels van een engel uit. Ze verschenen vanaf ongeveer 1860 als gevolg van de bloei van de economie en kaashandel. Vanaf het midden van de 19e eeuw tot in de vroege 20e eeuw groeide het aantal boerderijen bovendien aanzienlijk als gevolg hiervan.

BOERDERIJ EN WINKEL
OOSTEINDE 8

De oorspronkelijke boerderij met de naam Eben Haëzer stamt uit circa 1680. Rond 1900 bewoonde de familie Markus-Both de boerderij met wat koeien en varkens. In 1966 is het voorhuis vernieuwd, omdat het aan veel voorwaarden zou moeten voldoen als het een monument zou worden. De huidige bewoner startte er eind jaren '80 een rijwielherstellersbedrijf. In 1988 is de toenmalige varkensstal verbouwd tot fietswinkel om in 2009 vervangen te worden door een nieuw pand in landelijke stijl. De rijwielhandel van Arie Boom is in de wijde omtrek een begrip.

daarom valt de rijkdom van deze boerderij wel op. Kenmerkend voor de 17e-eeuwse en Zuid-Hollandse bouwkunst zijn de geblokte bogen boven de vensters, met daarbinnen siermetselwerk. Het huis heeft langs de onderkant een voor boerenwoningen kenmerkende donkere plint. De kruiskozijnen met luiken voor de onderste ramen zijn 17e-eeuws, maar niet origineel. Het bovenste deel met de roedeverdeling en de groene glas-in-loodramen is van begin 18e eeuw. Tot 1954 waren de blinden altijd gesloten, omdat er in de vensters nog geen glas zat. Daarna kwam er vensterglas en vitrage. In het plaatselijk oudst bewaard gebleven trouwboek staat dat Claes Claesse Bijman,

weduwnaar van Trijntje Jans, in 1675 trouwde met Claesje Claes. De initialen KK en TJ en het jaartal 1667 in het deurekalf verwijzen dus mogelijk naar Claes en Trijntje en het bouwjaar. De merktekens op de muurankers geven aan dat zij katholiek waren. De letters KD en AK zijn mogelijk de initialen van de kinderen van Claes en Trijntje. Door de eeuwen heen is de boerderij aangepast en opgeknapt. De toegangsbrug is in 1998 gebouwd met ijsselsteentjes uit 1667 die tijdens een verbouwing tevoorschijn kwamen. Van 1914 tot midden jaren '90 had de familie Speksnijder hier een boerenbedrijf. Tot op het laatst is er kaas gemaakt. De boerderij wordt nu particulier bewoond.